

Katyňský masakr. Historický odkaz

 vesti.ru/article/2014016

Na jaře 1940 byly v lese u obce Katyň západně od Smolenska a také v řadě věznic a táborů zastřeleny tisíce zajatých polských občanů, většinou důstojníků, sovětskou NKVD. O popravách rozhodlo politbyro Ústředního výboru Všesvazové komunistické strany bolševiků na návrh Lavrentyho Beriji.

Co se stalo v Katyni

Na jaře roku 1940 byly v lese u obce Katyň, 18 km západně od Smolenska, a také v řadě věznic a táborů po celé zemi, zastřeleny tisíce zajatých polských občanů, většinou důstojníků. sovětskou NKVD na několik týdnů. Popravy, o kterých rozhodlo politbyro ÚV Všesvazové komunistické strany bolševiků v březnu 1940, se odehrály nejen u Katyně, ale obecně se pro ně vztahuje termín „katyňská poprava“, protože popravy ve Smolenské oblasti se staly známými především.

Celkem podle údajů odtajněných v 90. letech zastřelili důstojníci NKVD v dubnu až květnu 1940 21 857 polských zajatců. Podle ruské hlavní vojenské prokuratury, která byla propuštěna v roce 2004 v

souvislosti s uzavřením oficiálního vyšetřování, NKVD podala žalobu proti 14 542 Polákům, přičemž zdokumentovala smrt 1 803 lidí.

Poláci popravení na jaře 1940 byli zajati nebo zatčeni o rok dříve, mezi (podle různých zdrojů) od 125 do 250 tisíc polských vojáků a civilistů, které sovětské úřady po obsazení východních území Polska v r. podzim 1939, považovány za „nespolehlivé“ a byly přesunuty do 8 speciálně vytvořených táborů na území SSSR. Většina z nich byla brzy buď propuštěna do svých domovů, nebo poslána do Gulagu nebo do osady na Sibiři a severním Kazachstánu, případně (v případě obyvatel západních oblastí Polska) převezena do Německa.

Tisíce "bývalých důstojníků polské armády, bývalých zaměstnanců polské policie a zpravodajských služeb, členů polských nacionalistických kontrarevolučních stran, členů exponovaných kontrarevolučních povstaleckých organizací, přeběhlíků atd." jim však trest smrti - provedení.

Polští vězni byli popraveni v mnoha věznicích po celém SSSR. Podle KGB SSSR bylo zastřeleno 4 421 lidí v katyňském lese, 3 820 v táboře Starobelsk u Charkova, 6 311 lidí v táboře Ostaškov (Kalinin, nyní Tverská oblast) a 7 v dalších táborech a věznicích na západní Ukrajině a Západní Bělorusko 305 lidí.

Vyšetřování

Název obce u Smolenska se stal symbolem zločinů stalinského režimu proti Polákům i proto, že právě z Katyně začalo vyšetřování poprav. Skutečnost, že první důkazy o vině NKVD předložila německá polní policie v roce 1943, předurčila postoj k tomuto vyšetřování v SSSR. Moskva se rozhodla, že nejpravděpodobnější by bylo svalit vinu za popravu na samotné nacisty, zvláště když důstojníci NKVD použili při popravě walthery a další zbraně, které střílely nábojnice německé výroby.

Po osvobození Smolenska sovětskými vojsky provedla zvláštní komise vyšetřování, které zjistilo, že zajatí Poláci byli v roce 1941 zastřeleni Němci. Tato verze se stala oficiální v SSSR a zemích Varšavské smlouvy až do roku 1990. Sovětská strana podala na konci války v rámci Norimberského procesu obvinění i ohledně Katyně, ale nepodařilo se předložit přesvědčivé důkazy o vině Němců, v důsledku toho se tato epizoda neobjevila v obžalobě.

Přiznání a omluvy

V dubnu 1990 přijel do Moskvy na oficiální návštěvu polský vůdce Wojciech Jaruzelski. V souvislosti s objevem nových archivních dokumentů nepřímo dokazujících vinu NKVD se sovětské vedení rozhodlo změnit svůj postoj a přiznat, že Poláky zastřelili důstojníci sovětské státní bezpečnosti. *Dne 13. dubna 1990 zveřejnil TASS prohlášení, v němž se uvádí: „Odhalené archivní materiály ve svém souhrnu umožňují dospět k závěru, že Berija, Merkulov (Vsevolod Merkulov, který v roce 1940 vedl Hlavní ředitelství státní bezpečnosti NKVD v 1940) byl přímo zodpovědný za zvěrstva v Katyňském lese - Vesti.Ru) a jejich nohsledi. Sovětská strana, která vyjadřuje hlubokou lítost v souvislosti s katyňskou tragédií, prohlašuje, že jde o jeden z těžkých zločinů stalinismu.*

Michail Gorbačov předal Jaruzelskému seznamy důstojníků poslaných po jevišti – vlastně na místo poprav, z táborů v Kozelsku. Ostaškov a Starobelsk a sovětská generální prokuratura brzy zahájily oficiální vyšetřování. Počátkem 90. let se během návštěvy Varšavy ruský prezident Boris Jelcin omluvil Polákům. Zástupci ruských úřadů opakovaně prohlásili, že sdílejí smutek polského lidu za zabitě v Katyni.

V roce 2000 byl v Katyni otevřen památník obětem represí, společný - nejen pro Poláky, ale i pro sovětské občany, které NKVD zastřelila ve stejném katyňském lese.

Koncem roku 2004 bylo vyšetřování zahájené v roce 1990 ukončeno Vrchní vojenskou prokuraturou Ruské federace na základě odst. 4 části 1 čl. 1 písm. 24 Trestního řádu Ruské federace - v souvislosti se smrtí podezřelých nebo obviněných. Navíc ze 183 svazků případu bylo 67 předáno polské straně, protože zbývajících 116 podle vojenského prokurátora obsahuje státní tajemství. Nejvyšší soud Ruské federace v roce 2009 uznal ukončení případu za zákonné .

Ruský premiér Vladimir Putin vyjádřil svůj postoj ke Katyni v článku zveřejněném v polském deníku Gazeta Wyborcza v předvečer své pracovní návštěvy v srpnu 2009: historie sama, udělejte vše pro to, aby se rusko-polské vztahy zbavily břemene nedůvěry a předsudků, které zdědil, otočte stránku a začněte psát novou.

Podle Putina „obyvatelé Ruska, jejichž osud byl zkreslen totalitním režimem, si dobře uvědomují zvýšené pocity Poláků spojené s Katyní, kde jsou pohřbeny tisíce polských vojáků“. "Jsme povinni společně zachovat památku obětí tohoto zločinu," vyzval ruský premiér. Šéf ruské vlády je přesvědčen, že "památníky Katyně a Mednoje, stejně jako tragický osud ruských vojáků zajatých Polskem během války v roce 1920, by se měly stát symboly společného smutku a vzájemného odpuštění."

V únoru 2010 pozval Vladimir Putin svůj polský protějšek Donalda Tuska na návštěvu Katyně 7. dubna, kde se budou konat vzpomínkové akce věnované 70. výročí katyňského masakru. Tusk pozvání přijal, do Ruska s ním přijede Lech Walesa, první premiér postkomunistického Polska Tadeusz Mazowiecki i rodinní příslušníci obětí poprav NKVD.

Je pozoruhodné, že v předvečer setkání předsedů vlád Ruska a Polska v Katyni kanál „Ruská kultura“ uvedl film polského režiséra Andrzeje Wajdy „Katyn“ , který je tvrdým obviněním z totality a vyvolal kontroverze . mezi politology a vědci .

Požadavky na rehabilitaci

Polsko požaduje, aby Poláci popravení v roce 1940 byli v Rusku uznáni jako oběti politické represe. Mnozí tam by navíc rádi slyšeli od ruských představitelů omluvu a uznání katyňského masakru jako genocidy, a ne odkaz na to, že současné úřady nejsou odpovědné za zločiny stalinského režimu. Ukončení případu a zejména to, že rozhodnutí o jeho ukončení bylo spolu s dalšími dokumenty klasifikováno jako tajné a nebylo zveřejněno, jen přilévalo olej do ohně.

Po rozhodnutí GVP Polsko zahájilo vlastní prokurátorské vyšetřování „masové vraždy polských občanů spáchané v Sovětském svazu v březnu 1940“. Vyšetřování vede profesor Leon Keres, vedoucí Institutu národní paměti. Poláci chtějí ještě zjistit, kdo popravu nařídil, jména katů a také právně posoudit činy stalinského režimu.

Příbuzní některých důstojníků, kteří zemřeli v Katyňském lese v roce 2008, se obrátili na Vrchní vojenskou prokuraturu Ruské federace s požadavkem, aby zvažila možnost rehabilitace popravených. GVP odmítla a soud Khamovnichesky později zamítl stížnost proti jejímu jednání. Nyní požadavky Poláků projednává Evropský soud pro lidská práva.

Související stránky

[Katynský masakr na webu Wikipedie „Pravda o Katyni“](#)
[Pamětní komplex „Katyn“](#)